

มำทำไท่ย ไ่ซาเดียว : สัยลักษณความลั้มเทลวองงานออกแบบแหวกแแนว ในสังคมเมืองลำปาง ทศวรรษ 2520-2530 *

ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกแบบและผู้ใช้สอยสิ่งก่อสร้างในพื้นที่สาธารณะในนามเทศบาลเมืองลำปางในช่วงทศวรรษ 2520-2530 อันเป็นช่วงเวลาที่ยังจังหวัดลำปางอยู่ในช่วงการพัฒนาที่ชะงักงัน การออกแบบได้ก่อให้เกิดสิ่งก่อสร้างที่แปลกใหม่และแหวกแนว แต่ก็ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนัก นอกจากการใช้งานที่ไม่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและรูปแบบ เนื่องจากคนลำปางไม่เข้าใจความหมายของการออกแบบที่ล้ำยุคเกินไป ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การออกแบบไม่ประสบความสำเร็จยังสัมพันธ์กับสำนึกทางประวัติศาสตร์บางประการที่สัมพันธ์อยู่กับความทรงจำร่วมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองและความเสื่อมสลายของเมืองไป การรับรู้ถึงการออกแบบที่ลั้มเทลวยังสะท้อนให้เห็นจากคำขวัญล้อเลียนจังหวัดที่เป็นตัวแทนของสิ่งก่อสร้างในยุคดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การออกแบบที่ลั้มเทลว | สำนึกทางประวัติศาสตร์ | เมืองลำปาง

* บทความพัฒนามาจากงานวิจัย ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์. การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ “ผังเมืองลำปาง” สมัยใหม่ (พ.ศ.2442-2557) ทุนสนับสนุน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏลำปาง งบประมาณปี 2558.

The Failure of Modern Design in Lampang City Between 1980-1990s

Pinyapan Potjanalawan

Lampang Rajabhat University

Abstract

This article aims to explain the interaction between designers and users of the building in public by Lampang Municipality between 1980-1990s; the period of Lampang province's problem was under the crisis of city development. Some constructions were designed in such modern structures that Lampang people could not accept. They criticized the forms and function which were hard to understand. The important factor of the failure also related to some historical consciousness about the rise and decline of the city. The failure of modern design has reflected in the form of Lampang's motto in folk sayings version from the past up until now.

Keyword: Failed design | historical consciousness | Lampang city

1. กล่าวนำ

หากกล่าวถึงการศึกษาพื้นที่ในเชิงสังคมศาสตร์มันไม่ได้เป็นที่ว่างอันว่างเปล่า แต่เป็นพื้นที่อันเต็มเปี่ยมไปด้วยการให้ความหมายของผู้คนในสังคมที่สัมพันธ์กับการใช้สอยพื้นที่นั้นๆ ได้แนวคิดทางสังคมศาสตร์ว่าด้วย “พื้นที่ทางสังคม” (social space) (Lefebvre, 1991) ของ Henri Lefebvre ที่มองว่ามิติของพื้นที่มีความหมายเชิงอำนาจ แม้ว่าการดำรงอยู่ของคนในเมืองได้แสดงปฏิสัมพันธ์ของตนกับพื้นที่ดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา แต่มักจะไม่ค่อยได้รับความสนใจการศึกษาเท่าใดนักในบทความนี้ให้ความสำคัญกับเสียงสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางอำนาจในเมืองนั้นคือ สำนักทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อเมืองที่มีพลวัตในแต่ละยุคสมัย

2. เมือง พื้นที่แห่งความทรงจำทางประวัติศาสตร์

สำหรับเมืองลำปาง¹ เป็นเมืองโบราณที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของผู้คนแทบจะสืบเนื่องกันมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18² เป็นอย่างช้า จึงเป็นเมืองที่มีการทับซ้อนด้วยเรื่องเล่าและความทรงจำของแต่ละยุคสมัยที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน บ้างก็เป็นมิติที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ บ้างก็เป็นมิติแห่งความเลวร้ายตกต่ำ และความขัดแย้งกันภายใน การเปลี่ยนแปลงของเมืองครั้งใหญ่เกิดขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 24 เมื่อมีการกวาดต้อนเชลยศึกมาจากหัวเมืองทางตอนเหนือ ได้แก่ เชียงแสน สิบสองปันนา จนเกิดชุมชนขนาดใหญ่จึงต้องมีการย้ายเมืองไปสร้างเมืองใหม่สำหรับเหล่าเจ้านายบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำวัง ก่อนที่จะความเปลี่ยนแปลงสำคัญอีกครั้งในช่วงการค้าทางน้ำ การค้าไม้สัก และการเป็นศูนย์กลางการค้าในสมัยที่รถไฟมาถึงลำปางในปีพ.ศ.2459 มีการขยายตัวออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำวัง แต่หลังจากนั้นความภาคภูมิใจและความประทับใจก็ลดถอยลงไปตามปัจจัยทางประวัติศาสตร์ในระดับมหภาค

ในบทความนี้จะอภิปรายถึงการออกแบบเมืองสมัยใหม่ในเขตเทศบาลเมืองลำปางที่ปะทะสังสรรค์กับอารมณ์ความรู้สึกของคนในเมือง ผู้ใช้สอยอาคารและพื้นที่สาธารณะที่การออกแบบที่ดีมิใช่เป็นเพียงการออกแบบที่ตอบสนองกับประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับความรับรู้และความคาดหวังบางประการที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมเมืองลำปางอีกด้วย

ความทรงจำร่วมสมัยอันน่าขมขื่นว่าความเฟื่องฟูดังกล่าวไม่อาจกลับมาได้เหมือนเดิมได้เชื่อมโยงความเสื่อมถอยเข้ากับคำสาปในตำนานวัดพระแก้วดอนเต้าที่เป็นความเชื่อในเชิงจารีตที่แพร่

¹ ในอดีตชื่อ “เขลางค์นคร” ในยุคทวารวดี และ “เมืองนคร” หรือ “เมืองลคร” ในยุคล้านนาเป็นต้นมา ก่อนจะเปลี่ยนเป็นลำปางในทศวรรษ 2460 ในวันนี้จะใช้ชื่อ “ลำปาง” เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนทั้งเอกสาร

² ในหลักฐานเชิงตำนานกล่าวย้อนไปถึงพุทธศตวรรษที่ 14 แต่หลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบยังมีอายุอยู่ที่พุทธศตวรรษที่ 18 เท่านั้น

หลายอยู่ตามวัดต่างๆทั่วลำปาง (Northern's Palm Leaf Research Project, 1981)³ เรื่องเล่าเกี่ยวกับคำสาปดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้เป็นคำอธิบายถึงสาเหตุที่บ้านเมืองไม่เจริญรุ่งเรือง นำไปสู่ปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อลบล้างคำสาปดังกล่าวด้วยนานาวิธี ซึ่งสิ่งที่เชื่อกันว่าแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เชื่อมโยง ได้แก่ การล่มสลายของเจ้านายลำปาง ความด้อยพัฒนาของจังหวัด การสูญเสียความเป็นเมืองศูนย์กลาง การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ และปัญหามลพิษจากโรงไฟฟ้า ความเสื่อมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันในระดับภูมิภาค การมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่ทำให้ความเจริญรุ่งเรืองมีการติดขัด ความเชื่อถือในคำสาปนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการสร้างพื้นที่แบบจารีต เช่น การที่หลวงพ่อกษม เขมโก พระเถระผู้มีชื่อเสียงให้ความสำคัญกับการถอนคำสาปของเจ้าแม่สุชาดา ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าแม่สุชาดา ณ วังยาเก่าที่เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ประหารชีวิตเจ้าแม่สุชาดา โดยร่วมกับกลุ่มเจ้านายอย่างเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง เมื่อปีพ.ศ.2515 การแก้ไขคำสาปยังมีอยู่เรื่อยมาไม่ว่าจะเป็นการสร้างรูปปั้นเจ้าแม่สุชาดา บวงสรวงเมื่อปีพ.ศ.2522 การสร้างพระพุทธรูปเพื่อขออโหสิกรรมไว้ที่วัดนางเหลียว ในปีพ.ศ.2545 หรือการที่พระครูภาณุธรรมนิवास (หลวงปู่หลวง กตปุญโญ) สร้างพระพุทธรูปปางนาคปรก ณ วัดสามัคคีบุญญาราม (คีรีสุบรรพต) บริเวณดอยพระบาทก็เพื่อลบล้างอาถรรพ์คำสาปดังกล่าวในปี 2550 จากคำริเมื่อปีพ.ศ.2541 (Chaimuangchuen, 2008 : 211, 216-217)

³ พบว่าตำนานนี้อยู่ตามวัดต่างๆดังนี้

1) ดอนกลางของลำปาง

วัดคะตึกเชียงมั่น อ.เมือง, วัดเชียงราย อ.เมือง, วัดท่าครวน้อย อ.เมือง, วัดพิชัย อ.เมือง, วัดลำปางกลางตะวันตก อ.เมือง, วัดลำปางกลางตะวันออก อ.เมือง, วัดศรีหมวดเกล้า อ.เมือง, วัดศาลาลหลวง อ.เกาะคา, วัดท่ามา อ.เกาะคา, วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา, วัดทุ่งงาม อ.เสริมงาม, วัดปงยางคก อ.ห้างฉัตร, วัดป่าไคร้ใต้ อ.ห้างฉัตร, วัดห้างฉัตร อ.ห้างฉัตร,

2) ดอนเหนือของลำปาง

วัดดอกป่าน อ.งาว, วัดน้ำล้อม อ.งาว, วัดปงคก อ.งาว, วัดศรีโป่งแก้ว อ.งาว, วัดหลวง อ.งาว, วัดทุ่งคา อ.แจ้ห่ม, วัดผาแดงหลวง อ.แจ้ห่ม, วัดผ้าขาว อ.แจ้ห่ม, วัดแม่ตาหลวง อ.แจ้ห่ม, วัดแม่สุก อ.แจ้ห่ม,

3) ดอนใต้ของลำปาง

วัดแม่ะกลาง อ.เถิน, วัดแม่ะหลวง อ.เถิน, วัดเวียง อ.เถิน, วัดเหล่าหลวง อ.เถิน, วัดท่าแหน อ.แม่ทะ, วัดนาคตหลวง อ.แม่ทะ, วัดบ้านกิวหลวง อ.แม่ทะ, วัดนาคร้ว อ.แม่ทะ, วัดบ้านหลุก อ.แม่ทะ, วัดปงหอศาล อ.แม่ทะ, วัดป่าตัน อ.แม่ทะ, วัดพระบาทแม่ไทย อ.แม่ทะ, วัดแม่ทะหลวง อ.แม่ทะ, วัดบ้านแพะ อ.สบปราบ, วัดบ้านหล่าย อ.สบปราบ, วัดปงกา อ.สบปราบ, วัดแม่กัวะ อ.สบปราบ

⁴ เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่สามารถสืบค้นในรายละเอียดว่าสิ่งก่อสร้างต่างๆ ได้สร้างขึ้นเมื่อปีใด เนื่องจาก

3. การเมืองท้องถิ่นและการริเริ่มออกแบบเมือง ตั้งแต่ทศวรรษ 2520

การเมืองท้องถิ่นในสนามของเทศบาลเมืองลำปางได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเมืองมากขึ้น ในทศวรรษ 2520 กลุ่มเวียงละกอนที่นำโดยเรื่อง เชื้อนแก้ว ได้ชนะการเลือกตั้งและกุมตำแหน่งบริหาร ในสภาเทศบาลเมืองลำปางได้อย่างยาวนาน ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ตั้งแต่ปีพ.ศ.2526-2542 (Lampang Municipality, 2015)

ลักษณะการทำงานของเรื่อง เชื้อนแก้ว ได้รับการกล่าวถึงใน 2 มิติ นั่นคือ เขาเป็นผู้ที่มักจะได้รับฟังความคิดเห็นจากเหล่าสมาชิกสภาเทศบาลและจัดสรรงบประมาณไปตามเขตเลือกตั้งที่พวกเขาได้รับ ผิดชอบอย่างเป็นธรรม ขณะที่อีกมิติหนึ่งก็คือ ความใจกว้างที่ยอมให้คนรุ่นใหม่ได้นำเสนอการออกแบบ สิ่งก่อสร้างใหม่ๆ เพื่อปรับแต่งภูมิทัศน์เมืองนำไปสู่โครงการออกแบบก่อสร้างเพื่อปรับแต่งภูมิทัศน์ของเมืองโดยเกรียงศักดิ์ วนชยางค์กุล รองนายกเทศมนตรี ผู้จบปริญญาตรีจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Vanachayangkul, interview, 2015) โครงการสำคัญและเป็นที่ยึดจำที่เกิดขึ้น ในสมัยของเรื่อง เชื้อนแก้ว ได้แก่ ฝ่ายเฉลิมพระเกียรติ (เชื่อนยาง) และสวนสาธารณะเขาลางคันคร

สำหรับฝ่ายเฉลิมพระเกียรติมีสาเหตุมาจากการสร้างเขื่อนกั้นลำน้ำที่แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2521 ทำให้เกิดปัญหาน้ำวังแห้งขอดจนประชาชนไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตร การประมง การคมนาคม และอื่นๆได้ และยังเปิดโอกาสให้มีการบุกรุกอยู่อาศัย เทศบาลเมืองลำปางนำโดย เรื่อง เชื้อนแก้ว นายกเทศมนตรี จึงได้มีความเห็นว่าควรที่จะสร้างฝายน้ำล้นกั้นลำน้ำแม่วัง ในปีพ.ศ.2529 โดยได้รับความช่วยเหลือจากบุญแห่ง ทองสวัสดิ์ รองนายกรัฐมนตรีขณะนั้น ส.ส.พินิจ จันทรสุนทร ร่วมไปถึง กรมชลประทาน กรมเจ้าท่าและกรมที่ดินในการออกแบบประมาณการค่าใช้จ่ายและการใช้ที่ดินสาธารณะ ใช้งบประมาณ 17,017,000 บาท แบ่งเป็นเงินพิเศษจากรัฐบาล 9,367,000 บาท เงินจากเทศบาล 6,000,000 บาท และเงินบริจาค 1,650,000 บาท เริ่มก่อสร้างในปีพ.ศ.2531 แล้วเสร็จปี 2532 (Sign board of Mae Wang Chaloen Phra Kiat check dam, 2015) การเกิดขึ้นของฝายดังกล่าวทำให้พื้นที่แห่งนั้นกลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและมีกิจกรรมประเพณีสำคัญเกิดขึ้นอย่างเช่น งานล่องสะเปาจาวเวียงละกอนในปีพ.ศ.2537 (Chaimuangchuen, 2001: 172-175) การเกิดขึ้นของฝายน้ำล้นนี้น่าจะทำให้เกิดโครงการจัดการพื้นที่ริมแม่น้ำวังด้วยการทำพั้งคอนกรีตกันตลิ่ง พั้งพร้อมทั้งถนนเลียบริมแม่น้ำวังด้วย พื้นที่ริมน้ำได้ทำเป็นบันไดทำน้ำสำหรับกิจกรรมในเทศกาล ลอยกระทงและกิจกรรมทางน้ำอื่นๆ รวมไปถึงการสร้างสะพานแขวนสำหรับคนเดินข้ามในบริเวณที่ไม่ไกลจากฝายน้ำล้นอีกด้วย

สวนสาธารณะเขาลางคันครที่กลายเป็นสวนสาธารณะที่ได้รับความนิยมที่สุดในปัจจุบันมีที่มาจากพื้นที่เทศบาลเมืองลำปางได้ซื้อที่ดินจากสโมสรข้าราชการพลเรือนโดยปรับปรุงพื้นที่จากสนามกอล์ฟเก่า การเกิดขึ้นของสวนสาธารณะแห่งนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยมีการตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการเมื่อราวปีพ.ศ.2532-2533 (Sangkhep, interview, 2005) นอกจากนี้ยังมีการสร้างพื้นที่สีเขียวอื่นๆอีก เช่นสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9 (ด้านหลังโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง) สวนสาธารณะเวียงละกอน บริเวณหมู่บ้านสุขสวัสดิ์ ตั้งแต่ปี 2536 (7th Lampang Municipality School (Sirinawin Wittaya), 2015)

สองโครงการแรกนับเป็นการออกแบบก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นที่รู้จักและกลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้สอยของคนในเขตเทศบาลเมืองลำปางอย่างคึกคัก ต่างจากโครงการที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักเนื่องมาจากการออกแบบที่ลักษณะทันสมัยและแหวกแนวจากสิ่งก่อสร้างเดิมๆ

4. การออกแบบสร้างสรรค์แหวกแนวในนามเทศบาลเมืองลำปาง

เกรียงศักดิ์ วนขยงค์กุล ในฐานะที่เป็นทั้งนักการเมือง และสถาปนิกมีความกระตือรือร้นที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในเมืองลำปาง หลังจากที่ไม่ได้มีสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ ขึ้นมานาน (Sitthiwong, interview, 2015) เขาได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาล 2 สมัย (อาจเป็นในช่วงปีพ.ศ.2526-2528 และ 2528-2533) และต่อมาก็ดำรงตำแหน่งในคณะเทศมนตรี 1 สมัยและรองนายกเทศมนตรี สมัยที่เรื่อง เชื้อนกแก้วเป็นนายกเทศมนตรี ทั้งนี้ระหว่างช่วงปีพ.ศ.2533-2542 อาจนับได้ว่าเกรียงศักดิ์เป็นผู้มีบทบาทวางแนวทางในการออกแบบก่อสร้างในสถานที่ต่างๆ จุดสำคัญของเมืองลำปาง โดยเขาได้ประสานงานกับดิสกร กุลธร สถาปนิกผู้มีความสามารถให้มาช่วยสร้างสรรค์ผลงานออกแบบในเขตเมืองลำปาง ทั้งนี้ ดิสกร นั้นเป็นเพื่อนร่วมรุ่นของเกรียงศักดิ์ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขายังเรียนจบระดับปริญญาโทมาจากสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (MIT) อีกด้วย (Vanachayangkul, interview, 2015) ผลงานการออกแบบของเขาถือว่าสดใหม่และแหวกแนวไปจากสิ่งก่อสร้าง และสถาปัตยกรรมเดิมๆ ในเขตเมือง ตัวอย่างเช่น การออกแบบตราสัญลักษณ์ของเทศบาลใหม่ที่ลดทอนรายละเอียด พีระมิดหัวกลับบริเวณวงเวียนซึ่งแต่ละแห่งตั้งอยู่จุดหมายตามสำคัญของเมืองทั้งสิ้น⁴

5. ไก่ขาว สัญลักษณ์แห่งเมือง

งานออกแบบชิ้นหนึ่งที่กลายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับเทศบาลเมืองลำปางก็คือ การปรับเปลี่ยนตราสัญลักษณ์ของเทศบาลจากรูปลักษณ์ของไก่ขาวแบบเดิม ที่มีลักษณะเป็นลายเส้นไก่ขาวสมจริงไปสู่การลดทอนรายละเอียดเหลือเพียงรูปทรงเรขาคณิต พัฒนาแนวความคิดมาจาก “ไก่” ที่พยายามให้ความหมายใหม่ อันไม่เกี่ยวข้องกับไก่ขาวในตำนานใดๆ นั่นคือ การยกข้อถกเถียงว่า “ไก่” กับ “ไข่” ว่าสิ่งใดที่เกิดมาก่อนกัน จึงออกแบบให้ตราสัญลักษณ์ใหม่มีทั้ง “ไก่และไข่” อยู่ด้วยกัน กล่าวคือ ออกแบบให้ตราสัญลักษณ์มีลักษณะเหมือนฟองไข่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นรูปไก่ และตั้งใจว่าด้วยคำถาม “ไก่กับไข่” จะกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ใหม่และสร้างชื่อเสียงให้กับเมืองลำปางไปด้วย ซึ่งมีลูก

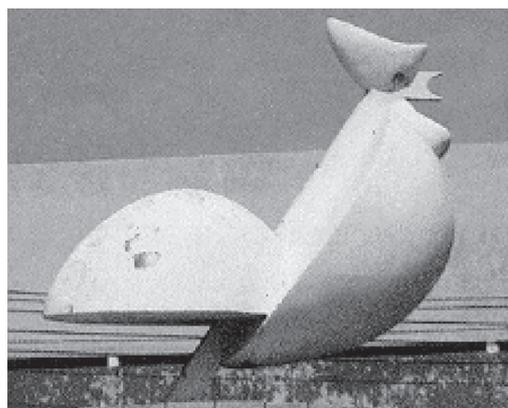
.....
ในขณะที่ยืนยันและค้นคว้าไม่พบเอกสารราชการร่วมสมัยของเทศบาลนครลำปางที่แสดงถึงรายละเอียดนั้นๆ ซึ่งปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นกับหน่วยงานราชการทั้งหลาย แต่อาจพิจารณาตามช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องคืออยู่ในตำแหน่งคือราวปี พ.ศ. 2528 จนถึงต้นทศวรรษ 2533 สอดคล้องกับที่ อรรถนพ สิทธิวงศ์ สถาปนิกผู้เริ่มทำงานในปี 2528 และได้ทำงานร่วมกับเกรียงศักดิ์ ในฐานะสถาปนิกของเทศบาลเมืองลำปาง

เล่นว่า หากผู้ใดอยากจะรู้คำตอบว่าไก่อกับไข่อะไรเกิดก่อนกันก็ให้ไปดูไก่ที่ลำปาง (Vanachayangkul, interview, 2015) แต่แนวคิดดังกล่าวไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก เห็นได้จากว่าไก่ขาวที่ออกแบบใหม่กลับถูกเรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า “ไก่อ้อมพิวเตอร์” (Sitthiwong, interview, 2015) ซึ่งหมายถึงไก่ที่ทันสมัยสัมพันธ์กับยุคที่คอมพิวเตอร์เริ่มนำเข้ามาใช้กันอย่างแพร่หลาย ในด้านหนึ่งมันคือความทันสมัย แต่อีกด้านหนึ่งมันคือความแปลกแยกจากคนในท้องถิ่น เนื่องจากไก่ขาวนี้ได้เป็นสัญลักษณ์ที่ไม่มีที่ไปที่ไป แต่ทว่ามีความสัมพันธ์กับตำนานเมืองลครและตำนานม่อนพญาแช่ ไก่อขาวในตำนานคือ พระอินทร์ที่แปลงกายมาขันปลุกฤาษีให้ไปใส่บาตรพระพุทธเจ้า (Ongsakul, 2015 : 119-220, 138) ไก่อขาวจึงถูกเลือกให้เป็นสัตว์สัญลักษณ์ในตราประจำคุ้มหลวง และตราประจำจังหวัดในเวลาต่อมา ดังนั้นสัญลักษณ์ไก่อทันสมัยจึงขัดกับไก่ในเชิงตำนานจารีตอย่างตรงกันข้าม ไม่ว่าจะเรื่องเล่าแนวคิดหรือรูปลักษณ์ แนวความคิดที่เสนอการสร้างตัวตนบนตำแหน่งแห่งที่ระดับประเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวอยู่นั้น อยู่คนละระนาบกับตำนานเชิงพุทธศาสนาและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์

ไม่เพียงเท่านั้น ในคราวเดียวกันดิสสกรียังได้ออกแบบภูมิทัศน์บริเวณห้าแยกหอนาฬิกา (Vanachayangkul, interview, 2015) บริเวณเกาะฝั่งหน้าสำนักงานเทศบาลเมืองลำปาง บริเวณดังกล่าวนับเป็นพื้นที่สำคัญที่อยู่ใกล้เคียงกับตลาดและย่านการค้าที่มีผู้คนพลุกพล่านอย่างเช่นตลาดอัศวิน และสวนสาธารณะเขลางค์นคร ในงานเทศกาลต่างๆ จุดดังกล่าวถือเป็นจุดอ้างอิงอยู่เสมอ เช่น ขบวนแห่ลอยกระทง ขบวนแห่งานสงกรานต์ เขาออกแบบโดยการวางผังด้วยแนวน้ำตกที่มีลักษณะเป็นกำแพงกันพื้นที่ระหว่างอาคารสำนักงานเทศบาลกับพื้นที่ภายนอก ลักษณะซ้อนกันเป็นชั้นๆ ประจันหน้ากับจุดหมายสำคัญแต่เดิมคือ หอนาฬิกา และวางประติมากรรมไก่อขาว ตั้งอยู่บนยอดสุดของน้ำตกอันเป็นจุดเด่นของพื้นที่

ภาพที่ 1: ตราสัญลักษณ์ไก่อ้อมพิวเตอร์ บริเวณป้องกันบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลนครลำปาง ปัจจุบัน
ที่มา: วิทยุพันธุ์ พจนานุกรม, 2558

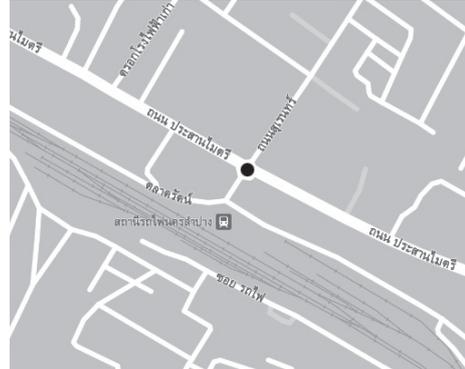

ภาพที่ 2: ประติมากรรมไก่อขาว น้ำตกหน้าเทศบาลเมืองลำปาง ปัจจุบันรื้อถอนไปแล้ว เป็นที่มาของ “ไก่อขาวเดี่ยว”

ที่มา: <http://www.skn.ac.th/skl/project/kai/kai1.htm>

ภาพที่ 4: สิ่งก่อสร้างทรงพระมิตหัวกลับ บริเวณวงเวียนหน้าสถานีรถไฟ เป็นที่มาของ "ดูคว่าหงาย" ปัจจุบันถูกรื้อถอนไปแล้ว
ที่มา: ทศนิยม ชัดสีบ, 2549

ภาพที่ 5: บริเวณวงเวียนสถานีรถไฟ ที่ตั้งของพระมิตหัวกลับ (จุดดำ)
ที่มา: ปรับปรุงจาก google map

7. ประติมากรรมม้าขาว

จุดหมายตาอีกแห่ง ไม่ได้เป็นผลงานของศิลปิน แต่เป็นเกรียงศักดิ์ที่มีแนวคิดให้สร้างขึ้น สี่แยกโรงฆ่าสัตว์ ทำเลดังกล่าวนับเป็นแยกสำคัญในเขตตำบลเวียงเหนือที่ผู้คนรู้จักกันดี เนื่องจากเป็นแยกที่สามารถผ่านไปยังทางหลวงสายเก่าลำปาง-ห้างฉัตรที่จะออกไปยังเชียงใหม่ในทิศตะวันตก และเขตชุมชนทางตอนเหนืออย่างเมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ ก็จะต้องผ่านแยกนี้ และยังคงอยู่ใกล้โรงเรียนอนุบาลลำปาง และโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล เกรียงศักดิ์เป็นผู้ประสานงานให้ช่างปั้นที่กล่าวกันว่าจบศิลปากรปั้นประติมากรรมม้าขาว เลือกที่ตั้งบริเวณเกาะฝั่งโรงเรียนอนุบาลลำปาง โดยเขาเป็นผู้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้ปั้นที่บริเวณวัดศรีบุญเรือง และให้พนักงานเทศบาลไปเป็นลูกมือ โดยใช้ม้าแกะสลักไม้จากบ้านหลุก อ.แม่ทะ ลำปาง เป็นต้นแบบ ช่างปั้นได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า หากจะปั้นประติมากรรมรูปม้าจะต้องปั้นเป็นม้าตัวผู้ที่มีพลัง นั่นก็คือ จะต้องปั้นแสดงอวัยวะเพศของม้าที่แข็งแกร่ง (Vanachayangkul, interview, 2015) เมื่อเทียบกับสิ่งก่อสร้างที่ผ่านมา 2 แห่ง ม้าขาวนับอีกสัญลักษณ์หนึ่งที่มีความคลุมเครือ เนื่องจากไม่มีตำนานเชิงจารีตใดๆ ที่กล่าวถึงม้าขาว สิ่งที่จะพอจะอธิบายได้ก็คือ สัญลักษณ์ที่ลตรูปรมาจากธรม้า อันเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่ทรงพลังมาก เพราะเมื่อใครพูดถึงธรม้า ก็จะนึกถึงลำปางเป็นแห่งแรกๆ ตรงกันข้ามกับไก่ขาวที่รู้จักกันในวงแคบเท่านั้น นอกจากนี้ กลุ่มการเมือง “เวียงละกอน” ใช้ตราสัญลักษณ์เป็นภาพคนขี่ธรม้า จึงอาจเป็นไปได้ว่าม้าขาวเป็นตัวแทนสื่อถึงกลุ่มการเมืองดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ด้วยความที่ประติมากรรมม้าขาวที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับตำนาน หรือวีรบุรุษใดๆ จึงไม่ได้มีความหมายไปกว่าความทรงจำเกี่ยวเนื่องกับขนาดของอวัยวะเพศม้า

สิ่งก่อสร้างในที่สาธารณะทั้งสามจึงเป็นตัวแทนการสร้างพื้นที่ทางกายภาพโดยหน่วยงานเทศบาลที่มักจะเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์และกล่าวขวัญถึงอยู่เสมอ มากกว่านั้นคือ มันได้ถูกยกระดับและผลิตความหมายใหม่ในฐานะวัตถุแห่งการล้อเลียนจากคนในลำปาง และต่อมายังกลายเป็นที่รู้จักกันไปทั่วเขตภาคเหนืออีกด้วย

ภาพที่ 6: ประติมากรรมรูปม้า สีแยกโรงเรียนอนุบาลลำปาง เป็นสิ่งก่อสร้างเดียวที่ยังหลงเหลืออยู่ เป็นที่มาของ “ม้าห้าใหญ่”
ที่มา: ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์, 2558

ภาพที่ 7: บริเวณสีแยกโรงเรียนอนุบาลลำปาง ที่ตั้งของประติมากรรมรูปม้า (จุดดำ)
ที่มา: ปรับปรุงจาก google map

8. “ม้าห้าใหญ่ ไก่ขาเดียว” การตัดแปลงคำขวัญเพื่อล้อเลียน

การพยายามสร้างสิ่งใหม่ๆ ในมุมมองของผู้บริหารเทศบาลแล้ว คือ การสร้างจุดขายให้กับเมือง ด้วยความทันสมัยที่มากับความสร้างสรรค์ แต่ผลที่ได้กลับตรงกันข้าม เนื่องจากว่างานออกแบบก่อสร้างอย่างน้อย 3 ชิ้นที่กล่าวมาไม่เป็นที่ยอมรับอันนำไปสู่การล้อเลียน กระนั้นการล้อเลียนไม่ได้เกิดขึ้นจากความนึกสนุกอย่างเดียว แต่ผู้เขียนเห็นว่า มันสอดรับกับอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของประชามลำปางที่เผชิญหน้ากับความหยุดชะงักของการเติบโตและพัฒนาเมื่อเทียบกับสถานะที่เจริญรุ่งเรืองในหลายทศวรรษที่ผ่านมาที่รัฐไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมได้

ความคิดเห็นที่แตกต่างและการวิพากษ์วิจารณ์เป็นเรื่องปกติ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อผสมผสานกับความเชื่อแบบจารีตเดิมแล้ว กลับสร้างปัญหาต่อผู้ออกแบบสร้างสรรค์ อย่างน้อย 2 ประการ ประการแรกสัมพันธ์กับอำนาจของความศักดิ์สิทธิ์ที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่า เหนือกว่าผู้สร้าง นั่นคือ อำนาจของความเชื่อเรื่อง “ซิด” ที่เกิดจากการกระทำ หรือไม่กระทำใดจะเกิดผลเสียต่อสังคมส่วนร่วม เช่น ซิดอันเนื่องมาจากการถ่มบ่อน้ำ, ซิดเนื่องมาจากการปล่อยให้ตลาดร้าง (Laesanklang, 1998: 20-21) ความเชื่อเช่นนี้เดิมเป็นอำนาจในการปรามการกระทำที่ผิดจารีตประเพณี หรือละเมิดในกติกาสังคมร่วมกัน แต่ในตอนนี้เมื่อผสมผสานกับคำสาปแช่งของเมือง ยิ่งทำให้การวิจารณ์บนฐานจารีตเช่นนี้มีพลังมากยิ่งขึ้นว่าการออกแบบก่อสร้างที่ไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดสิ่งไม่ดีไม่งามแก่บ้านเมือง โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่

ประการที่ 2 เป็นการวิจารณ์ที่เกิดจากการเสี่ยงจากด้านล่างขึ้นมา การวิจารณ์อำนาจด้วยมุมมองของสามัญชนเห็นได้ชัดผ่านปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียกว่าคำขวัญประจำจังหวัด ซึ่งเกิดจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับประเทศ ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ที่ประกาศให้ พ.ศ.2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทย ก่อให้เกิดการคิดคำขวัญประจำจังหวัดขึ้นทั่วประเทศ (Eastern Information Center, Library of Silpakorn University, 2015) คำขวัญของจังหวัดลำปางในสมัยผู้ว่าราชการจังหวัดชื่อว่า ยุทธ แก้วสัมฤทธิ์ (2528-2532) (Changwat Lampang, 2015 b)

“ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น เครื่องปั้นลือนาม งามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก”

คำขวัญประจำจังหวัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางไปในตัว เช่นเดียวกับคำขวัญประจำจังหวัดอื่นๆที่รู้จักกันดีอย่าง *“ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวสวย”* ของนครปฐม, *“ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีเป็นสง่า บุปผชาติล้วนงามตา นามล้ำค่านครพิงค์”* ของเชียงใหม่ เป็นต้น ถ่านหินลือชา หมายถึง เหมืองแร่ลิกไนต์ อ.แม่เมาะ รถม้า ก็คือ สัญลักษณ์ที่รู้จักกันดีและวิ่งในเขตตัวเมือง เครื่องปั้นลือนาม ก็คือ เครื่องถ้วยและเซรามิกที่มีแหล่งผลิตสำคัญในลำปาง ส่วนฝึกช้างใช้ลือโลก ก็หมายถึง ศูนย์ฝึกลูกช้าง อ.งาว

กระนั้นคำขวัญก็อาจถูกตัดแปลงเพื่อล้อเลียนวิธีเช่นนี้เป็นนัยจารีตของการเสียดเย้ยของชาวบ้านต่อผู้มีอำนาจ ดังเห็นได้จากการขับลำ เพลงขอที่เคยมีบทบาทมาก่อนในสมัยจารีต (Chetpatanavanich, 2003 and Chetpatanavanich, 2012) หนึ่ง สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง ยังถือว่าเป็นเวทีการแสดงออกของช่างขออันเป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านในสมัยนั้นด้วย ศิลปินที่โด่งดังสมัยก่อนก็คือ *“อ้ายเก๋า-อีต๋วม”* ในนาม *“คณะเก๋าต๋วม”* คณะดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันดีในภาคเหนือ และเริ่มออกรายการโทรทัศน์ตั้งแต่ปี 2532 (Social Research Institute, Chiangmai University 2015) นับเป็นช่วงเวลาที่ไม่ไกลเคียงกันกับการเกิดขึ้นของการออกแบบและคำขวัญประจำจังหวัด อย่างไรก็ตามยังไม่มีหลักฐานว่าการล้อเลียนคำขวัญประจำจังหวัดเกิดจากคณะขื่อนี้หรือไม่ แต่แสดงให้เห็นถึงการแสดงแบบจารีตเช่นนี้ยังทรงอิทธิพลต่อวิสัยมองโลกของชาวเหนืออยู่ไม่น้อย เมื่อเทียบกับคำขวัญประจำจังหวัดแล้ว พบว่าสิ่งที่แตกต่างกันไปก็คือ การเสียดเย้ยที่นำวัตถุแห่งการวิจารณ์ที่แตกต่างกันออกไปที่ไม่ใช่สิ่งที่น่าชื่นชมมาภาคภูมิใจ หรือทรัพยากรในการสร้างรายได้หรือแหล่งท่องเที่ยว แต่กลับเป็นชื่อของสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองลำปางทั้งสิ้น ทั้งหมดถูกนำร้อยเรียงเป็นวลีดังนี้

“ม้าทำใหญ่ ไก่ขาเดียว เดี่ยวซอฮู้ ดูคว่าหงาย” (Vessoontorn, interview, 2015)

“ม้าทำใหญ่” หมายถึง ประติมากรรมม้าขาวสี่แยกโรงเรียนอนุบาลลำปาง, *“ไก่ขาเดียว”* ก็คือ ประติมากรรมไก่ขาวหน้าเทศบาลเมืองลำปาง, *“เดี่ยวซอฮู้”* หมายถึง สำนักงานเหล่ากาชาดบริเวณจวนผู้ว่า และ *“ดูคว่าหงาย”* ก็คือ พิระมิตหัวกลับ หน้าสถานีรถไฟ สิ่งก่อสร้างดังกล่าวแทบทั้งหมดยกเว้นม้าทำใหญ่ ล้วนเป็นการสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ที่ไม่สามารถสื่อสารให้คนสมัยนั้นเข้าใจได้ในทางกลับกันยังสร้างคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้น จนเกิดเป็นคำขวัญประจำจังหวัดฉบับล้อเลียน อย่างไรก็ตามที่เรพบการผลิตรวลีล้อเลียนดังกล่าวในหลายสำนวน แต่ทุกสำนวนต้องตั้งขึ้นด้วยคำว่า *“ม้าทำใหญ่ ไก่ขาเดียว...”* ทั้งสิ้น ที่มีการบันทึกไว้อย่างเป็นกิจลักษณะอีกสำนวนหนึ่งก็คือ *“ม้าทำใหญ่ ไก่ขาเดียว...”*

ชาเดียว เสียวแก๊สคู่ ดูเชื่อนยาง บังชายเหล่า น้ำเนาแม่วัง ฟังพิณเพราะ อาคารเจาะฟ้า งามตาเห็น
ยักซ์” (Jominta, 2001) ในข้อนี้ได้เพิ่มสิ่งก่อสร้างขึ้นอีกก็คือ “เสียวแก๊สคู่” ที่หมายถึง คลังก๊าซ
ปตท. ที่เกรงกลัวกันว่าหากระเบิดจะส่งผลให้เกิดภัยพิบัติใหญ่หลวงในลำปาง เนื่องจากรัศมีระเบิด
ที่กว้างไกล (สร้างในปีพ.ศ.2528 (Banmuang Newspaper, 2017)), “ดูเชื่อนยาง” กล่าวถึง ฝาย
เฉลิมพระเกียรติ (เริ่มสร้างปีพ.ศ.2531), “อาคารเจาะฟ้า” หมายถึง สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด
ลำปาง และ “งามตาเห็นยักซ์” หมายถึง พีระมิดหัวกลับ หน้าสถานีรถไฟ นอกจากนี้ยังถูกผลิต
ซ้ำผ่านกิจกรรมรับน้องใหม่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เมื่อมีการรายงานตัวจังหวัด นักศึกษาที่มี
ภูมิลำเนาจากจังหวัดลำปางก็จะได้รับรายงานคำขวัญประจำจังหวัด นั่นคือ “ม้าทำใหญ่ ไก่ขาเดียว
เสียวแก๊สคู่ เอ็นดูคนแม่เมาะ นำหัวเราะเยาะคนลำปาง” (Kaewkor, interview, 2015) คำขวัญเชิง
ล้อเลียนแม้จะมีอยู่หลายสำนวนแต่ก็แสดงให้เห็นถึงการพุ่งเป้าหลักไปที่สิ่งก่อสร้างและสถานที่อัน
เป็นปัญหา

9. การรื้อถอนเพื่อสร้างความหมายใหม่

สิ่งก่อสร้างทั้งสาม มีชะตากรรมที่แตกต่างกันไป เมื่อเทียบกันแล้ว “ม้าทำใหญ่” ถูกวิจารณ์
อย่างหนักหน่วง จึงทำให้ในเวลาไม่นาน เรื่อง เชื้อนกแก้ว นายกเทศมนตรีได้สั่งการให้ตัดส่วนที่ปั่น
เป็นอวัยวะเพศมาให้ขนาดลดลง สิ่งก่อสร้างอื่นยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จนกระทั่งเกิดการพลิกโฉมครั้ง
ใหญ่ เมื่อกลุ่มเวียงละกอนพ่ายแพ้การเลือกตั้งให้แก่ นิมิตร จิวะสันติการ นายกเทศมนตรีคนใหม่ได้
สร้างความเปลี่ยนแปลงมหาศาลกับพื้นที่ทางกายภาพและการให้ความหมายกับการออกแบบในเขต
เทศบาลนครลำปาง นั่นคือ เขาได้จัดทำโครงการปรับปรุงสวนสาธารณะเขาลงคันครใหม่, การจัดสร้าง
สวนสาธารณะบริเวณโรงฆ่าสัตว์เดิม, การปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณห้าแยกหอนาฬิกาขนาดใหญ่ทั้งบริเวณ
สวนสาธารณะและสำนักงานเทศบาล (On Lampang, 2017) อันนำไปสู่การรื้อพื้นที่เดิมอย่างน้ำพุ
และไก่ขาเดียวออกไป ทำให้น้ำตกเดิมที่มีลักษณะคล้ายกำแพงขนาดใหญ่หายไป ส่งผลต่อการเลื่อน
ไหลของพื้นที่จากริมถนนไปสู่ตัวอาคารสำนักงาน (ซึ่งต่อมาก็ได้ปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ชื่อว่า “ปุม
ละกอน”) ที่ว่างใหม่นี้เป็นส่วนหนึ่งของที่ว่างขนาดใหญ่ในบริเวณห้าแยกหอนาฬิกาที่รู้จักกันดีในชื่อ
“ช่วงนคร” ที่เริ่มก่อสร้างในปีพ.ศ.2550 (Lampang Municipality, 2017) ในยุคนี้นิมิตรยังได้ปรับ
เปลี่ยนตราสัญลักษณ์ของเทศบาลนครลำปางจากไก่ขาเดียวแบบลดทอนรายละเอียดไปเป็นไก่ขาว
ที่มีลักษณะลายเส้นสมจริง ขณะที่พีระมิดหัวกลับก็ถูกรื้อทิ้งและสร้างแทนที่ด้วยน้ำพุในช่วงปี 2549
(On Lampang, 2017)

เมื่อเทียบกับสิ่งก่อสร้างในสมัยหลังอย่าง “ช่วงนคร” บริเวณห้าแยกหอนาฬิกา แล้วนับ
ว่าเป็นการก่อสร้างที่ประสบความสำเร็จ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เห็นได้ก็กิจกรรมที่คึกคักหลากหลาย
บริเวณช่วงนคร กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ได้ใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง และไม่แม้จะมีข่าว
เรื่องการก่อสร้างที่มีปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็ไม่พบว่าพื้นที่ดังกล่าวได้รับการบันทึกในทางที่ไม่ดี หรือถูก
ล้อเลียนแต่อย่างใด ไม่เพียงเท่านั้นอาคารที่ซ่อนอยู่หลังน้ำตก ยังได้รับการปรับปรุงรูปโฉมภายนอก
ใหม่ จากอาคารที่เคยดูเป็นสถานที่ราชการก็ถูกแปลงให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประยุกต์มากขึ้น

ภายในทำเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เล่าเรื่องโดยมีใจกลางเรื่องอยู่ที่ประวัติ ตัวตน ความเป็นเมืองและคนลำปาง ที่เก่าแก่ มีอยู่ส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงตำนานว่าด้วยคำสาปเมืองและปัจจัยที่ทำให้เมืองลำปางนั้นไม่พัฒนาอย่างที่ควร ซึ่งนำไปสู่การทำทนายผู้เข้าชมว่า สามารถจะหลุดพ้นออกจากความเชื่อดังกล่าว โดยการร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์เมืองลำปางได้หรือไม่ ข้อความเหล่านี้ที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นความรู้สึกรักนึกคิดถึงตำนานคำสาปที่เชื่อมกับการสร้างเมืองได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 8: ตราสัญลักษณ์ไก่ขาวแบบสมจริงที่ได้รับการออกแบบใหม่

ที่มาภาพ: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?p=97847209>

ภาพที่ 9: บริเวณน้ำตกและประติมากรรมไก่ขาว หน้าสำนักงานเทศบาลเมืองลำปาง ปัจจุบันถูกรื้อถอนไปแล้ว
ที่มาภาพ: <https://wichaipy9738.wordpress.com/author/wichaipy9738/page/224/>

ภาพที่ 10: บริเวณน้ำตกและประติมากรรมไก่ขาว ถูกรื้อถอน กลายเป็นพื้นที่เปิดโล่ง และอาคารสำนักงานเดิมได้รับการปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ชื่อ ปุ่มละกอน

ที่มาภาพ: วิทยุพันธ์ุ, 2560

ภาพที่ 11: น้ำพุบริเวณวงเวียนหน้าสถานีรถไฟนครลำปาง สร้างขึ้นบริเวณประมิตหัวกลับ

ที่มา: วิทยุพันธ์ุ, 2560

10. บทสรุป

การออกแบบสิ่งก่อสร้างในเมืองนั้นไม่ได้แยกขาดจากบริบทของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะเมืองลำปางที่ประกอบไปด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และมีความทรงจำร่วมของสังคมที่หลากหลายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ การสร้างสิ่งก่อสร้างทันสมัยไม่เพียงประสงค์ในทศวรรษ 2520-2530 ภูมิภาควิชาการอย่างน้อยสองระดับ นั่นคือ การโจมตีด้วยจารีตแห่งความศักดิ์สิทธิ์ว่าสิ่งก่อสร้างนั้นๆ ทำให้บ้านเมือง “ซีด” หรือก่อให้เกิดเหตุอุบาสเหตุร้าย อันซ้ำและย้ายไปยังความทรงจำว่าด้วยคำสาปเมือง แต่ในอีกด้านก็พบว่า การก่อสร้างที่เกิดขึ้นโดยรัฐในนามของเทศบาลนั้นถูกล้อเลียนจากชาวบ้านด้วยความตลกขบขัน และเป็นขេย ก็อาจมองได้ว่าชุดความคิดดังกล่าวเป็นการเสียดเย้ยและต่อต้านอำนาจรัฐ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ เทศบาล

การภาควิชาการและล้อเลียน นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยน และรื้อถอนสิ่งก่อสร้างที่มีปัญหา โดยคณะผู้บริหารเทศบาลนครลำปางชุดใหม่ ช่วงปลายทศวรรษ 2540 ซึ่งอาจนับว่าเป็นปฏิบัติการที่อยู่บนพื้นฐานของการรับรู้และความรู้สึกร่วมของประชาชนชาวลำปางที่มีต่อสิ่งก่อสร้างดังกล่าวผ่านนโยบายและการผลักดันทางการเมืองท้องถิ่นให้เป็นจริงขึ้นมา

ดังนั้น ปฏิบัติการเกี่ยวกับพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองลำปาง แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ทางสังคมเช่นนี้ มิได้ถูกสร้างขึ้นโดยฝ่ายรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการให้ความหมายที่มิใช่เพียงมิติของประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น สนามแห่งพลังที่ประกอบด้วย ตำนานเมือง ความทรงจำร่วม และการล้อเลียนได้ทำให้สิ่งก่อสร้างและชุดพื้นที่อย่างน้อยสามแห่งมีความหมายพิเศษขึ้นมาด้วยบริบทของเมืองและผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งในเวลาต่อมาจะเชื่อมโยงสู่การรับรู้ในระดับภูมิภาคขึ้นมาด้วย.

บรรณานุกรม

- Chaimuangchuen, P. (2001). *'Long Sapao Chao Wiang Lakhon': Watakarm Khong Karn Thongteow ['Lampang November's full moon festival'] Lampang Mua Huang Nueng Satawat [Lampang in century: The selective essays of Lampang]*, Lampang: Chit-wattana Karn Pim.
- Chaimuangchuen, P. (2008). *'Muang Tong Kamsarp': Kwam Song Cham Ruam Khong Sangkhom Lampang [The Cursed Town: The collective memory of Lampang society]. 2 Fark Maewang 2 Farng Nakhon Lampang [2 Sides of Wang River Bang: The selective essays of Lampang]*.
- Chetpatanavanich, K. (2003). *Pleng Sor: Karn Sadang Karn Totarn Lae Attalak Khong Chaobarn Chiangmai. [Sor Song: The performance, resistance and identity of Chiangmai villager]* Paritta Chaloeiphao Kor-Anantakul, editor. *Chaomae Khunpoo Changsor Changforn and another stories about ritual and plays*, Bangkok: Sirindhorn Anthropology Center.

- Chetpatanavanich, K. (2012). “*Karn Chuang Ching Attalak Nai Sangkhom Jareet Chiang Mai Pharn Rueng - Lao Bab Jareet*” [*The Identity Contest in Chiang Mai Pre-modern society in Pre-modern Narrative*]. (In Thai) **Journal of Human Sciences**, 13 : 2 (July-December). [Faculty of Humanities, Chiang Mai University]
- Laesanklang, S. (1998). **Karn Sueksa Naew Khid Choeng Praty Rueng Khued** [**The Study of Philosophical Concept of Unfavourable Condition in Lanna**]. Master thesis of Philosophy, Chiangmai University.
- Northern’s Palm Leaf Research Project. (1981). **Banchee Raichue Kampee Bailarn Changwat Lampang** [**The name list of palm leaf in Lampang province**], Chiangmai: Social Research Institute, Chiangmai University.
- Ongsakul, S. (2015). **Pinit Tamnan Lampang** [**Reading Legends of Lampang**], Chiangmai: Lanna Studies Center, Faculty of Humanities, Chiangmai University.

Website

- 7th Lampang Municipality School (Sirinawin Wittaya). (2015). Prawat Kwam Pen Ma [History]. Retrieved
- August 7, 2015, from http://www.ts7lp.ac.th/Web2013/view.php?id_view=1 (November 26, 2013)
- Banmuang Newspaper. (2017). 20 Years of PTT Lampang Petroleum Terminal without environment and safety problem . Retrieved June 2, 2017 from <http://www.banmuang.co.th/oldweb/2012/11/คลังก๊าซปตท-ลำปางกับวัน/> (November 3, 2012) (In Thai)
- Changwat Lampang. (2015 a).Prawat Salaklang Changwat Lampang [History of Lampang Provincial Hall]. Retrieved September 29, 2015, http://www.lampang.go.th/b_office.htm
- Changwat Lampang. (2015 b).Tamniab Phoowarajakarn Changwat Lampang [Name list of Lampang Governor]. Retrieved September 21, 2015, from <http://www.lampang.go.th/govlp.htm>
- Eastern Information Center, Library of Silpakorn University. (2015). Tamroi Kamkhwan Pracham Changwat [Trace the provinces’ mottos]. Retrieved 7 August 2015 From <http://goo.gl/cgprHp> (11 April 2011)
- Jominta, P. (2011). Sing Mahatsajan Tee Lampang [Miracle in Lampang]. Retrieved September 27,
- 2015, from http://smoothradio1045.com/blog/panom.php?id_view=70 (July 19, 2011)
- Lampang Municipality. (2015). Prawat Khwam Pen Ma [History]. Retrieved July 5, 2015 from <http://www.lampangcity.go.th/main/index.php/generalinfo>
- Lampang Municipality. (2017). Budget report about land and construction project (The construction of Clock tower junction landscape). Retrieved June 2, 2017 from http://lampangcity.go.th/view_report_follow.php?id=35

- On Lampang. (2017). “10 News about Art and culture in Lampang in 2006”. Retrieved June 2, 2017 from <http://onlampang.blogspot.com/2007/01/10.html> (January 7, 2007)
- Social Research Institute, Chiangmai University. (2015). Mrs.Sujtra Kamkhat (Tuam). Retrieved September 27, 2015, from <http://www.sri.cmu.ac.th/~maeyinglanna/main2/main35.php>

Interview

- Sitthiwong, A. Director of section of building and town planning control, department of engineering, Lampang municipality. (September 22, 2015). Interview.
- Vanachayangkul, K. Former vice mayor of Lampang municipality. (September 18, 2015). Interview.
- Sangkhep, T. Former assistant professor at Lampang Rajabhat University and secretary of park committee. (August 10, 2005). Interview.
- Vessoontorn, T. Retired teacher from Anubal Lampang school. (September 28, 2015). Interview.
- Kaewkor, W. Alumni of Social Studies department, faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University. (September 27, 2015). Interview.

Other Source

- Sign board of Mae Wang Chaloeam Phra Kiat check dam. (August 7, 2015). Read.